

**До спеціалізованої вченої ради
Д 17.127.01 Класичного
приватного університету,
69002, м. Запоріжжя,
вул. Жуковського, 70б**

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА,
доктора економічних наук, професора,
професора кафедри маркетингу та управління бізнесом
Національного університету «Києво-Могилянська академія»
Храпкіної Валентини Валентинівни
на дисертаційну роботу Костюка Максима Геннадійовича
за темою «Управління процесами ресурсозбереження на
машинобудівних підприємствах», подану на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 -
економіка та управління підприємствами (за видами економічної
діяльності)**

Актуальність теми дослідження

Глобалізація у сучасному світі поступово змінює традиційні системи взаємовідносин ринкових суб'єктів господарювання. Все більшу силу як у конкурентній боротьбі, так і в економічній діяльності підприємств отримують ті структури бізнесу, які акцентують свою увагу на сучасних технологіях ресурсозбереження. Така зміна відбулася завдяки тому, що підприємства стали більшою мірою орієнтуватися на економію ресурсів та економне ресурсовикористання та ресурсозбереження. Основними стратегічними цілями промислових підприємств, зокрема машинобудівних підприємств, для сьогодення - є побудова концепції управління процесами ресурсозбереження на підприємстві.

Спад національної економіки супроводжується недостатнім використанням потужностей виробництва суб'єктів господарювання з урахуванням наявної ресурсної бази, надмірним накопиченням запасів матеріалів і готової продукції, які не затребувані споживачем на ринку товарів та послуг, зниженням освітньо – професійного рівня працівників і продуктивності праці, а це, в свою чергу, приводить до скорочення їх чисельності, іншими негативними факторами, що закономірно призводить до втрати ресурсозабезпечення та ресурсозбереження. Формування та розвиток

концепції управління ресурсозбереженням, різних теоретичних підходів до процесу ресурсозбереження вимагає сучасних підходів і методів до управління ресурсозбереженням, постановці нових завдань, вирішенню яких присвячені роботи провідних вчених. Але, незважаючи на стрімкий розвиток сучасних технологій ресурсозбереження, багато теоретичних і практичних аспектів цієї галузі знань залишаються відкритими для дослідження.

Сучасна стратегія розвитку машинобудівних підприємств як складової соціально-економічної системи та економічної політики держави, потребує використання інноваційних підходів, забезпечення можливості ефективного розвитку економічних відносин суб'єктів господарювання в проблематиці ресурсозбереження. Розробка методичних підходів та практичних рекомендацій по управлінню процесами ресурсозбереження на машинобудівних підприємствах є необхідною запорукою конкурентоспроможності у сучасному бізнес-середовищі та інтеграції України у світовий економічний простір з високим рівнем конкуренції.

Все це робить доцільним необхідність подальшого проведення дослідження в цій галузі, обґрунтування теоретико-методичних та прикладних засад управління процесами ресурсозбереження на машинобудівних підприємствах.

Виходячи з вищевикладеного, проведені дослідження і тема дисертаційної роботи Костюка М.Г. – є актуальними і своєчасними.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми дисертаційної роботи Костюка М.Г. зумовлена не лише теоретичними і практичними потребами, а й тим, що дисертацію виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт Класичного приватного університету за темою «Формування механізмів стабілізації функціонування промислових підприємств на засадах антикризового управління» (номер державної реєстрації 0116U000799), де автором визначено теоретико-методичні основи управління процесами ресурсозбереження, обґрунтовано процеси планування ресурсозбереження на основі інформатизації виробничих процесів і запропоновано стратегію ресурсозбереження на засадах об'єктно-орієнтованого підходу підприємств машинобудування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, авторефератом та публікаціями Костюка М.Г. дає підстави для визнання, що проведені

дослідження має достатній рівень обґрунтованості, а отримані результати є достовірними.

Матеріалами для інформаційної бази дослідження стали нормативно-правові акти, статистичні та аналітичні матеріали Державної служби статистики України, наукова монографічна література, офіційні документи; дані фінансової та статистичної звітності; довідкові та інформаційні видання й опубліковані фактологічні матеріали міжнародних організацій з питань ресурсного забезпечення й ресурсного використання, економічної безпеки та інвестиційної привабливості, звітні дані вітчизняних підприємств, спеціальні наукові та інші джерела.

Достовірність результатів дослідження підтверджується обраним діалектичним методом пізнання та комплексним системним підходом до визначення економічних явищ, використанням теоретичного узагальнення, аналізу, синтезу, індукції та дедукції, структурно-логічного аналізу, об'єктно-орієнтованому підходу, що дало змогу здійснити аналіз та обґрунтувати рекомендації по удосконаленню методики управління процесами ресурсозбереження на машинобудівних підприємствах.

Справляє позитивне враження джерельна база дисертаційної роботи. Видання, що включені до списку використаної літератури, свідчать про ґрунтовне опрацювання поданої проблематики і високий рівень наукової підготовки здобувача; наукову зрілість.

Висновки по роботі є логічним завершенням досліджень, проведених здобувачем наукового ступеня, що базуються на достатній інформаційній базі, наукових статтях зарубіжних і вітчизняних вчених, законодавчих й нормативно-правових актах України, тощо.

Результати розрахунків та висновків зроблені на основі отриманих результатів, вони не викликають сумніву та становлять інтерес для науки і для практики.

Обґрунтованість положень та висновків дисертації Костюка М.Г. підтверджує їх оприлюднення у наукових публікаціях, представлення у вигляді виступів і тез на міжнародних науково-практичних конференціях, що є апробаційним процесом підтвердження обґрунтованості результатів.

Новизна наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації

В результаті вирішення поставлених у дисертаційній роботі задач автором отримано ряд наукових положень і висновків, які характеризуються науковою новизною. Вони є обґрунтованими і достовірними, що базуються на поглибленому вивченні й узагальненні достатнього обсягу наукових

джерел, а також конкретному застосуванні сучасних методів і прийомів дослідження.

Основний науковий результат, отриманий в дисертації, полягає в поглибленні та розвитку теоретичних і науково-практичних положень щодо формування механізму управління процесами ресурсозбереження в мікроекономічній системі машинобудівних підприємств.

З метою удосконалення управлінського процесу на машинобудівного підприємства представлено характеристику системи управління процесами ресурсозбереження на машинобудівних підприємствах, що розглянуто як альтернативу мінімізації обсягу споживаних ресурсів, які є характерними для досліджуваної сфери, що надає змогу оперативно виявляти передумови формування та реалізації стратегії ефективного використання ресурсної бази підприємств та механізм управління ресурсозбереженням на машинобудівних підприємствах, до якого додано комплекс інструментально-методичних засобів впливу на організаційну структуру суб'єкта управління і її економічний стан. Це надає змогу забезпечувати узгоджену взаємодію виробничої, фінансової, трудової, інноваційної та маркетингової складових елементів машинобудівного підприємства(стор.153-160;176-180).

В ході дослідження наукових підходів автором удосконалено методичний підхід до комплексного оцінювання ефективності управління виробничими процесами машинобудівного підприємства у сфері ресурсозбереження, що базується на визначенні інтегрального показника, який використовують для рейтингування машинобудівних підприємств з урахуванням завантаження їх виробничих потужностей (стор.86-88;93-105).

Сутнісне наповнення поняття «ресурсозбереження» розглянуто як інструмент цілеспрямованої організаційно-економічної діяльності машинобудівного підприємства, орієнтованої на формування й реалізацію стратегії ефективного використання ресурсної бази та виробничих потужностей з огляду на характерні особливості машинобудування, що є елементом наукової новизни (стор.40-46;49-54).

Заслуговує уваги представлена система заходів підтримки управління процесами ресурсозбереження та стійкості розвитку підприємства шляхом реалізації визначеного на підставі об'єктно-орієнтованого підходу, що базується на принципах ресурсоемності та ресурсовикористання як одного з базових елементів підприємства з відповідними характеристиками (стор. 56-61; 160-164).

Науковий інтерес становлять методичні підходи до оцінювання ефективності управління й використання ресурсної бази машинобудівного підприємства, що включає розрахунок частинних, групових, інтегральних та

підсумкових показників для подальшого визначення інтегрального показника для визначення рейтингу машинобудівних підприємств з урахуванням їх фінансового стану та науково-теоретичні підходи до визначення етапів реалізації процесів планування ресурсозбереження на підґрунті інформатизації виробничих процесів, що крім визначення цілей, завдань, функцій і видів планування ресурсозбереження, включають: 1) визначення факторів, що впливають на ресурсозбереження підприємства; 2) формування індикаторів ефективності ресурсозбереження на основі застосування інформаційних технологій; 3) моделювання виробничого й інформаційного процесу; 4) визначення ступеня впливу інформації на економічні показники діяльності підприємства та прогнозування їх величини; 5) планування показників ресурсозбереження й цільових економічних показників, оптимізацію показників ресурсоємності та ефективності виробництва на основі управління процесом інформатизації; 6) стратегічне управління на основі застосування ресурсозбережних технологій у виробничих процесах підприємства(стор.95-106;161-165;).

Важливого науково-методичного значення набуває представлене в роботі нове вирішення наукової проблеми ресурсозбереження, зокрема узагальнено теоретичні основи та вдосконалено підходи до підвищення ефективності управління процесами ресурсозбереження на машинобудівному підприємстві на засадах об'єктно-орієнтованого підходу.

Теоретичне і практичне значення наукових результатів

Дисертаційна робота Костюка М. Г. – є самостійно виконаною і завершеною науковою працею, у якій викладено авторський підхід до вирішення актуального науково-прикладного завдання щодо управління процесами ресурсозбереження на машинобудівних підприємствах

Отримані нові науково-практичні результати мають істотне практичне значення для створення передумов для покращення економічних показників їх господарської діяльності. Практичне значення отриманих в роботі результатів полягає у тому, що теоретико-методичні напрацювання, розробки та положення дисертації доведено до рівня практичних рекомендацій з можливістю їх використання у діяльності суб'єктів господарювання та прийняті ними до застосування, що підтверджується відповідними довідками, зокрема: результати дослідження використовуються у практичній діяльності таких підприємств: Державне підприємство «Конструкторське бюро «Південне» імені М.К.Янгеля» (довідка № 63-534 від 07.04.2019 р.), що дозволило приймати науково-обґрунтовані управлінські рішення та підтверджено зростанням економічних показників в порівнянні з попереднім

періодом; ПрАТ «Верхньодніпровський машинобудівний завод» (довідка № 132-334 від 24.05.2019 р.) при розробці економічної програми ресурсозбереження та розвитку, що дозволило оптимізувати витрати; АТ «Дніпровський агрегатний завод» (довідка № 69/312 від 27.05.2019 р.), де запропонована стратегія ресурсозбереження дозволяє проводити комплексний аналіз та прогнозування витрат, розробляти дієві заходи по зниженню собівартості продукції, оцінювати їх ефективність не тільки зараз, але й на перспективу, і відповідно вибрати найбільш ефективні напрями по управлінню витратами; Харківський тракторний завод (№ 7-55/17 від 18.03.2019 р.), що дозволило обґрунтувати необхідність використання системи моніторингу процесу ресурсозбереження та ресурсозабезпечення стратегічної модернізації підприємств машинобудування, що надало змогу підприємству не тільки знайти проблемні сфери ресурсозабезпечення, але й імовірні зміни в показниках розвитку підприємства; ПрАТ «Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш» (довідка № 45/317 від 12.02.2018 р.), де за результатами використання запропонованих пропозицій розроблена програма дій по реалізації стратегічного плану ресурсозбереження та модель стратегічного управління конкурентними перевагами машинобудівних підприємств, що дозволило вчасно корегувати плани маркетингу на засадах ресурсозбереження у сфері вибору актуальних товарних груп; «Запорізький завод високоточної апаратури-вакатов» (№ 2-52/38 від 29.01.2019 р.), впровадження дозволило стабілізувати витрати паливно-енергетичних ресурсів у структурі собівартості продукції підприємства та ефективно використовувати як виробничий потенціал, так і виробничі потужності підприємства з скороченням матеріалоемності продукції і в цілому сприяло підвищенню загального рівня оперативного управління господарською діяльністю підприємства; «ТОВ»УБ «Закордонмонтажспецбуд» (довідка № 387 від 03.06.2019 р.), де впроваджено об'єктивно-орієнтований підхід до управління процесами ресурсозбереження, який дає змогу фахівцям різного рівня управління системно узгодити стратегічні завдання ресурсозберігаючих технологій з економічними результатами і соціальними наслідками для програм машинобудівних підприємств.

Теоретичні узагальнення та наукові висновки використовуються в навчальному процесі Класичного приватного університету під час викладання дисциплін «Економіка підприємства», «Інноваційний розвиток підприємства», «Ефективність діяльності підприємств», «Економічна ефективність інноваційних процесів» (довідка № 09/19 від 12.03.2019).

Повнота викладення у публікаціях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження опубліковано у 19 наукових працях, з них: 11 – статті в наукових фахових виданнях України (у тому числі 6 – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 1 – стаття в зарубіжному виданні, 7 – матеріали конференцій. Повнота викладення основних результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Оцінка оформлення дисертаційної роботи та автореферату

Матеріали дисертації і автореферату викладено логічно і послідовно, діловою українською мовою. Дисертаційна робота характеризується смисловою завершеністю і цілісністю, науковою обґрунтованістю і конкретністю викладення матеріалу. У дослідженні чітко простежується взаємозв'язок теоретико-методичних аспектів проблеми з конкретними практичними рекомендаціями, що свідчить про її достатній рівень як наукової праці.

Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій роботи. Зміст автореферату розкриває основні результати дисертаційної роботи та має логічну структуру.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Відзначаючи достатньо високий науковий рівень виконаного дослідження, слід зауважити, що деякі положення дисертаційної роботи Костюка М.Г. мають дискусійний характер.

1. У роботі на рисунку 1.2 (стор.43) подано критерії доцільності ресурсозберігаючих технологій на підприємствах машинобудування. Доцільно було б представити машинобудівні підприємства у відповідності з цілями соціального та економічного розвитку, можливостей їх застосування, а також умов оптимального використання.

2. Слід погодитися з авторською позицією змісту ресурсного потенціалу як єдність просторово-часових характеристик, одночасно відображаючи не тільки властивості, накопичені в процесі становлення системи, а й зумовлюють можливості її функціонування та подальшого

розвитку. Але питання оцінки обсягів ресурсного залучення не дістали детального розвитку.

3. У розділі 2 дисертації автор використовує категорії «ресурсний потенціал» та «виробничий потенціал». З тексту дисертації не зрозуміло чи ототожнює здобувач ці потенціали чи відокремлює їх за значенням? Доцільно було надати пояснення у чому їх особливості.

4. Запропонована методика оцінки ефективності організаційно-економічного механізму управління виробничою діяльністю машинобудівного підприємства в галузі ресурсозбереження, включає послідовне втілення чотирьох етапів. За текстом дисертації не зрозуміло яким чином було визначено такий перелік етапів.

5. Погоджуємося зі здобувачем, що системний підхід передбачає концентрацію уваги підприємства на виживанні завдяки його пристосуванню до зовнішнього середовища. Було б варто провести маркетинговий аналіз зовнішнього середовища: PEST – аналіз.

6. Автору доцільно було б поліпшити роботу розрахунками запропонованих показників у 3 розділі, а також не подавати загальновідомі формули .

7. У тексті дисертації та в авторефераті (стор. 1, 8, 11), зустрічаються стилістичні помилки, окремі речення є достатньо довгими, що заважає розумінню тексту роботи.

Наведені зауваження до дисертаційної роботи не зменшують загальної теоретичної, науково-методичної та практичної цінності дисертаційної роботи Костюка М.Г.

Загальні висновки

Дисертаційна робота Костюка Максима Геннадійовича за темою «Управління процесами ресурсозбереження на машинобудівних підприємствах» є завершеним науковим дослідженням, виконаним самостійно автором на актуальну тему. Результати дослідження здобувача відрізняються змістовністю теоретичного матеріалу, обґрунтованістю і достовірністю, характеризуються науковою новизною, у певній мірі вирішують поставлені завдання і мету, мають практичне значення.

Автореферат дисертації розкриває основні її положення, відображає структуру та зміст роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в авторефераті, детально розкриті в дисертації.

Дисертаційна робота за складом вирішених задач відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), з якої спеціалізований вчений раді Д 17.127.01 у Класичному приватному університеті надано право приймати до захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

На підставі наведеного вище вважаю, що в цілому за своєю структурою, змістом, науково-прикладною сутністю та оформленням дисертаційна робота «Управління процесами ресурсозбереження на машинобудівних підприємствах» відповідає вимогам щодо кандидатських дисертацій «Порядку присудження наукових ступенів », затвердженого Постановою Кабінету міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами, що внесені Постановами Кабінету Міністрів України №656 від 19.08.2015 р. та №1159 від 30.12.2015 р., а її автор, Костюк Максим Геннадійович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу та управління
бізнесом Національного університету
«Києво-Могилянська академія»

В. В. Храпкіна

